

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Факультет програмної інженерії та бізнесу

Кафедра економіки та публічного управління

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи

магістра

на тему «Оптимізація структури витрат для підвищення рентабельності підприємств (на прикладі ПрАТ «Філіп Морріс Україна»)»

XAI.601.667e.25O.051._____ ПЗ

Виконав:

здобувач 2 курсу, групи № 667e

Галузь знань _____

05 Соціальні та поведінкові науки

(код та найменування)

Спеціальність 051 Економіка

(код та найменування)

Освітня програма _____

Економіка підприємства

(найменування)

Коваленко М.О.

(прізвище й ініціали студента)

Керівник _____

Лебедченко В.В.

(прізвище й ініціали)

Рецензент _____

Уварова І.С.

(прізвище й ініціали)

Харків – 2025 рік

**Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»**

Факультет програмної інженерії та бізнесу
Кафедра економіки та публічного управління
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 Економіка
Освітня програма «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ Вікторія ШВЕДУН
(підпис)
«25» вересня 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Коваленко Матвія Олександровича
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Оптимізація структури витрат для підвищення рентабельності підприємств (на прикладі ПрАТ «Філіп Морріс Україна»)

керівник кваліфікаційної роботи Лебедченко Віра Віталіївна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом Університету № 1680-уч від «22» жовтня 2025 року

2. Термін подання здобувачем кваліфікаційної роботи «17» грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи – чинне законодавство, матеріали переддипломної практики, нормативна документація, періодична література, інші джерела

4. Зміст пояснювальної записки (перелік завдань, які потрібно виконати):

- дослідити основи формування та оптимізації структури витрат підприємства;
- проаналізувати діяльність підприємств тютюнової галузі України;
- впровадити та обґрунтувати методики аналізу та оптимізації витрат у діяльності підприємства (на прикладі ПрАТ «Філіп Морріс Україна»).

5. Перелік ілюстративного матеріалу:

- вступ (тема, мета, об'єкт та предмет дослідження, завдання кваліфікаційної роботи);
- методи аналізу витрат;
- результати аналізу ринку авіаперевезень;
- результати аналізу показників діяльності ПрАТ «ФМУ»;
- результати діагностика системи управління витратами підприємства;
- оцінка економічного ефекту від упровадження заходів
- висновки.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Теоретичний	Віра ЛЕБЕДЧЕНКО, доцент кафедри 601	25.09.25	17.12.25
Аналітичний			
Проектний			

Нормоконтроль _____ Віра ЛЕБЕДЧЕНКО «17» грудня 2025 р.
(підпис) (ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

7. Дата видачі завдання «25» вересня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Відмітка про виконання
1	Вибір теми, обґрунтування її актуальності і визначення рівня її розробленості; вибір об'єкта, предмета, формулювання мети і завдань дослідження	серпень	Виконано
2	Збирання необхідної наукової і статистичної інформації, пошук, вивчення й аналіз літературних та інших джерел за темою дослідження	вересень	
3	Вибір методів дослідження для досягнення поставленої мети	жовтень	
4	Оброблення й аналізування результатів дослідження	жовтень	
5	Написання тексту роботи, оформлення її вступу, висновків, переліку посилань і додатків	листопад	
6	Оформлення роботи відповідно до стандартів і проходження нормоконтролю	грудень	Виконано
7	Одержання відгуку керівника та рецензії	грудень	
8	Передзахист	17.12.2025	
	Підготовка до захисту	23.12.2025	Виконано

Здобувач

(підпис)

Матвій КОВАЛЕНКО

(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Віра ЛЕБЕДЧЕНКО

(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 90 с., 20 рис., 16 табл., 2 додатки, 51 джерело.

ВИТРАТИ, ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ, ПРИБУТОК, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ, СТРУКТУРА ВИТРАТ, УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ, ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Об'єкт дослідження – процес формування, обліку, аналізу та управління витратами підприємства в умовах сучасного господарювання.

Предмет дослідження – сукупність методів, інструментів і механізмів управління структурою витрат підприємства та їх вплив на показники рентабельності в умовах сучасного господарювання.

Мета роботи – обґрунтування теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо оптимізації структури витрат підприємства з метою підвищення рівня його рентабельності на прикладі ПрАТ «Філіп Морріс Україна».

У роботі розглянуто сутність витрат підприємства, їх класифікацію, фактори формування структури та сучасні підходи до оптимізації витрат. Проведено аналіз ринку тютюнових виробів України та фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Філіп Морріс Україна» за 2022–2024 рр., виявлено тенденції у структурі витрат і визначено основні чинники, що впливають на рівень рентабельності. На основі проведеного аналізу запропоновано комплекс заходів щодо підвищення ефективності використання ресурсів підприємства та моделювання оптимальної структури витрат. Економічне обґрунтування довело доцільність реалізації запропонованих заходів.

Результати дослідження мають практичну цінність і можуть бути використані в діяльності підприємств тютюнової галузі, а також у подальших наукових дослідженнях із проблеми управління витратами.

ABSTRACT

Master's qualification work: 90 p., 20 fig., 16 tab., 2 appendices, 51 sources.

COSTS, COST OPTIMIZATION, PROFIT, PROFITABILITY, PRODUCTION COST, COST STRUCTURE, , COST MANAGEMENT, ECONOMIC EFFICIENCY

The object of research is the process of forming, accounting, analyzing and managing enterprise costs in modern business conditions.

The subject of research is a set of methods, tools and mechanisms for managing the structure of enterprise costs and their impact on profitability indicators in modern business conditions.

The purpose of the work is to substantiate theoretical provisions and develop practical recommendations for optimizing the cost structure of an enterprise in order to increase its profitability using the example of PrJSC "Philip Morris Ukraine".

The paper examines the essence of enterprise costs, their classification, factors forming the structure, and modern approaches to cost optimization.

An analysis of the Ukrainian tobacco market and the financial and economic indicators of Philip Morris Ukraine LLC for 2022–2024 was conducted, trends in the cost structure were identified, and the main factors affecting the level of profitability were identified. Based on the analysis, a set of measures was proposed to improve the efficiency of the use of enterprise resources and to model the optimal cost structure. The economic justification proved the feasibility of implementing the proposed measures.

The results of the study have practical value and can be used in the activities of tobacco industry enterprises, as well as in further scientific research on the problem of cost management.

ЗМІСТ

Вступ	6
1 Теоретичні основи формування та оптимізації структури витрат підприємства	9
1.1 Економічна сутність витрат підприємства та їх класифікація	9
1.2 Методи аналізу та оцінки структури витрат	14
1.3 Методичні підходи до аналізу та оптимізації витрат у сучасних умовах господарювання	21
2 Аналіз діяльності підприємств тютюнової галузі України	28
2.1 Аналіз ринку тютюнової галузі України	28
2.2 Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «Філіп Морріс Україна»	37
2.3 Аналіз динаміки і структури витрат ПрАТ «ФМУ»	42
2.3 Аналіз рентабельності ПрАТ «ФМУ»	47
3 Впровадження та обґрунтування методик аналізу та оптимізації витрат у діяльності підприємства (на прикладі ПрАТ «Філіп Морріс Україна»)	55
3.1. Діагностика системи управління витратами підприємства та обґрунтування необхідності її вдосконалення	55
3.2 Адаптація та інтеграція сучасних методик управління витратами у діяльність підприємства	61
3.3 Оцінювання економічного ефекту від упровадження заходів з оптимізації структури витрат та прогноз підвищення рентабельності підприємства	74
Висновки	84
Перелік посилань	89
Додаток А. Сертифікат про участь у конференції	94
Додаток Б. Ілюстративний матеріал	95

ВСТУП

В умовах трансформації економічного середовища, посилення конкурентної боротьби та зростання нестабільності ринків питання ефективного управління витратами підприємств набувають особливої актуальності. Для вітчизняних підприємств, які функціонують в умовах високого податкового навантаження, інфляційних процесів, коливань валютних курсів та обмеженого доступу до фінансових ресурсів, оптимізація структури витрат стає одним із ключових інструментів забезпечення фінансової стійкості та зростання рентабельності.

Рациональна структура витрат безпосередньо впливає на рівень собівартості продукції, цінову політику підприємства та його конкурентоспроможність на ринку. Надмірна концентрація витрат у певних статтях, неефективне використання ресурсів або недосконалість системи управління витратами призводять до зниження прибутковості навіть за умов зростання обсягів реалізації. У цьому контексті особливого значення набуває пошук та обґрунтування сучасних підходів до оптимізації структури витрат, які дозволяють підвищити рентабельність без погіршення якості продукції та втрати ринкових позицій.

Актуальність теми дипломної роботи обумовлена необхідністю розроблення науково обґрунтованих підходів до оптимізації витрат підприємства, які б забезпечили зростання його рентабельності та економічної ефективності діяльності в цілому.

Проблеми формування, аналізу та оптимізації витрат підприємства широко висвітлені в працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Водночас більшість досліджень зосереджені на загальнотеоретичних аспектах управління витратами або не враховують галузеву специфіку діяльності підприємств. Особливої уваги потребують питання адаптації сучасних методів оптимізації витрат (ABC-костинг, CVP-аналіз, бюджетування, економіко-математичне моделювання) до умов функціонування великих виробничих підприємств в Україні, зокрема

підприємств тютюнової промисловості, діяльність яких характеризується високою питомою вагою виробничих, логістичних і регуляторних витрат.

З огляду на це, доцільним є проведення комплексного дослідження структури витрат та її впливу на показники рентабельності на прикладі ПрАТ «Філіп Морріс Україна» — одного з провідних виробників тютюнової продукції в Україні. Аналіз практичних аспектів формування витрат на цьому підприємстві дає змогу не лише виявити внутрішні резерви підвищення рентабельності, а й сформулювати прикладні рекомендації, що можуть бути використані іншими підприємствами реального сектору економіки.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є обґрунтування теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо оптимізації структури витрат підприємства з метою підвищення рівня його рентабельності на прикладі ПрАТ «Філіп Морріс Україна».

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачається розв'язання таких завдань:

- дослідити основи формування та оптимізації структури витрат підприємства;
- проаналізувати діяльність підприємств тютюнової галузі України;
- впровадити та обґрунтувати методики аналізу та оптимізації витрат у діяльності підприємства (на прикладі ПрАТ «Філіп Морріс Україна»).

Об'єктом дослідження є процес формування, обліку, аналізу та управління витратами підприємства в умовах сучасного господарювання.

Предметом дослідження є сукупність методів, інструментів і механізмів управління структурою витрат підприємства та їх вплив на показники рентабельності в умовах сучасного господарювання.

Базою дослідження виступає ТОВ «Філіп Морріс Україна» — один із провідних виробників тютюнових виробів та бездимних продуктів в Україні.

Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань було застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних економічних методів дослідження, зокрема: метод аналізу та синтезу; системний підхід; метод порівняльного

аналізу; економіко-статистичні методи; ABC-аналіз; CVP-аналіз; метод графічного аналізу; Lean-підхід; метод економічного моделювання; метод узагальнення.

Інформаційну базу дослідження становлять фінансова та статистична звітність ПрАТ «ФІЛП МОРРІС Україна», нормативно-правові акти України, матеріали Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, аналітичні огляди та офіційні публікації.

Практична значущість результатів магістерської дипломної роботи полягає в можливості використання розроблених пропозицій та методичних рекомендацій у практичній діяльності підприємств для підвищення ефективності управління витратами та рівня рентабельності, зокрема отримані в роботі результати можуть бути використані у діяльності ПрАТ «Філіп Морріс Україна» для вдосконалення системи управління витратами, зокрема шляхом оптимізації їх структури, зниження частки непрямих витрат та підвищення прозорості витратних процесів.

За результатами дослідження було опубліковано тези «Трансформаційні тренди вдосконалення управління економічними системами промислового підприємства» на II Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток економічних систем в умовах глобалізації».